

TÜRKİYE MUHASEBE VE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI'NDA DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ

VALUATION MEASURES IN TURKISH ACCOUNTING AND FINANCIAL REPORTING STANDARDS

- Prof. Dr. Semih Hüseyin TOKAY *
- Yrd. Doç. Dr. Ali DERAN **

Öz

Muhasebenin en önemli amaçlarından biri finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu veri ve bilgiyi üretmektir. Finansal bilgi kullanıcıları, ihtiyaç duydukları veri ve bilgilere finansal tablolar aracılığı ile sahip olurlar. Finansal tablolarda yer alan bilgilerin güvenilirliği ve gerçeğe uygunluğu birçok faktörün etkisi altındadır ve finansal bilgi kullanıcıları açısından hayati bir öneme sahiptir. Finansal tablolarda yer alan bilgilerin güvenilirliği ve gerçeğe uygunluğu kısacası finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyacını karşılaması, doğrudan değerlendirme süreci ile ilişkilidir. Çünkü muhasebeleştirilmede ve değerlendirme dönemlerinde finansal tablo unsurları değerlemeye tabi tutulur. Değerleme sürecindeki en önemli unsur, doğru ölçünün kullanılmasıdır. Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları

* Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Öğretim Üyesi

** Niğde Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Öğretim Üyesi

(TFRS) incelendiğinde, bu standartlarda varlık, borç ve özkaynak unsurlarının ölçümlemesi amacıyla birçok değerlendirme ölçüsünün kullanımını gerektirdiği görülmektedir. Bu çalışmada, TMS ve TFRS'lere göre, varlık, borç ve özkaynak unsurlarının hangi durumda, hangi ölçü ile ölçümlemesi gerektiği hususu incelenmiştir.

Abstract

One of the most important aims of accounting is to produce the data and knowledge necessary for the financial knowledge users. Financial knowledge users obtain the data and knowledge, which they need, from financial reports. The reliability and fairness of the knowledge in financial reports depends on many factors, and this has fundamental importance for financial knowledge users. The reliability and fairness of the knowledge in financial reports is closely related to valuation process. Because financial report items are measured in initial recognition and other valuation periods. The most important point in valuation process is the usage of the right value measure. When Turkish Accounting Standards (TAS) and Turkish Financial Reporting Standards (TFRS) are examined, it is seen that many valuation measures are recommended for the measurement of assets, liability and equity items in those standards. This study examines that in which conditions and with what valuation measures, assets, liability and equity items are measured according to TAS and TFRS.

1. GİRİŞ

İşletmelerin ekonomik ve finansal gücünü gösteren varlık, borç ve öz kaynaklara ilişkin bilgi, bu bilgiyi kullanan ve kullanma potansiyeline sahip bulunanlar açısından son derece önemlidir. Varlık, borç ve özkaynak unsurlarına ilişkin bilginin tüm kullanıcılar için aynı şekilde yararlı olabilmesinin temel şartı, bu bilginin objektif, gerçeğe uygun ve herkesin aynı şekilde algıla-

yıp anlayabileceği sayısal bir ölçü birimi cinsinden ifade edilmesine bağlıdır. Zira sayısal olmayan bilgiler, bu bilgileri kullanan veya kullanacak olanlar tarafından farklı algılanıp yorumlanabilir.

Bu nedenle, işletmeler varlık, borç ve özkaynaklarına ilişkin bilgileri herkesin aynı şekilde algılayıp anlayacağı ortak ölçü birimi olan para birimi cinsinden olmak üzere, finansal tablolar aracılığıyla sunmaktadırlar. Finansal tablolar aracılığıyla sunulan bilgiler; tüm finansal bilgi kullanıcıları açısından aynı şekilde anlaşılıp algılanmasına rağmen, bu durum bilgilerin doğru, objektif veya gerçeğe uygun olduğunu göstermez. Finansal tablolarda yer alan bilgilerin, bir başka ifadeyle varlık, borç ve özkaynak unsurlarına ilişkin tutarların gerçeğe uygunluğu, doğrudan söz konusu unsurun para birimi cinsinden ifade edilmesinde kullanılan ölçüye bağlıdır.

Muhasebede, varlık ve kaynakların para birimi cinsinden ifade edilmesinde; satış fiyatı, piyasa fiyatı, net gerçekleştirilebilir değer, elde etme maliyeti, yerine koyma maliyeti, kullanım değeri, yoksun olma değeri ve gerçeğe uygun değer gibi birçok ölçü kullanılmaktadır. Finansal tablolardaki bilgilerin gerçeğe uygun bilgiler olması, bu ölçülerin her varlık ve kaynak unsuru için, ilk kayıt tarihinde ve takip eden değerlendirme dönemlerinde, doğru bir şekilde kullanılmasına bağlıdır.

Geçmişten günümüze muhasebe uygulamalarına yön veren muhasebenin temel kavramları, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve muhasebe standartları incelendiğinde; varlık, borç ve özkaynak unsurlarının para birimi cinsinden ölçülmesinde ağırlıklı olarak tarihi maliyet esasının kullanıldığı görülür. Bunun nedeni, finansal tabloların güvenilir bilgiler içermesi kaygısıdır. Bununla beraber, son yirmi yıl içinde yaşanan ve günümüzde de devam eden ekonomik ve teknolojik gelişmeler, finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu bilginin niteliğini değiştirmiştir. Günümüzde, finansal bilgi kullanıcıları finansal tablolarda yer alan bilgilerin güvenilirliği kadar, alınacak kararlara dayanak teşkil edecek (ilgili olacak) bilgi olmasını da istemektedirler. Bir başka ifadeyle, küreselleşen piyasalarda çok hızlı hareket eden, yatırım yapan

ve borç alıp veren finansal bilgi kullanıcıları, isabetli kararlar alabilmek için işletmelerin varlık, borç ve özkaynakları ile ilgili güvenilir (reliable) olduğu kadar, kararlar ile ilgililiği (relevance) olan bilgi sahibi olmak istemektedirler. Zira güvenilir olan (gerçekleşmiş işlemlere dayanan), ancak enflasyon gibi birçok nedenden ötürü alınacak kararlarla ilgililiği (relevance) azalan tarihi maliyet esasına dayanan bilgiler, finansal bilgi kullanıcıların yanlış kararlar almasına yol açabilir.

Yaşanan ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan gereksinimlere cevap vermek amacıyla, son zamanlarda yayınlanan uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları ile bu standartlara bağlı kalarak hazırlanan ulusal muhasebe ve finansal raporlama standartlarında, finansal tablolarda yer alacak bilginin güvenilirliği kadar, gerçeğe yakın olmasına yönelik, gerçeğe uygun değer ölçüsünün ön plana çıkarıldığı görülmektedir.

Değerleme süreci, finansal tablolarda yer alan bilgileri, dolayısıyla finansal bilgi kullanıcılarının kararlarını doğrudan etkilemesi nedeniyle, muhasebe açısından son derece önemli bir süreçtir. Ülkemizde finansal tabloların hazırlanmasında esas alınan, Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) ile Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)'na bağlı kalarak, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından yayınlanan mevcut Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ile Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS)'nda varlık, yükümlülük ve özkaynak unsurlarının para birimi cinsinden ifade edilmesine yönelik birden çok değerlendirme esas ve değerlendirme ölçüsünün bulunması, aynı bilanço unsurunun ilk kayıt veya takip eden değerlendirme dönemlerinde farklı değerlendirme ölçüleri ile para cinsinden ifade edilebilmeleri, değerlemeyi muhasebe açısından karmaşık bir süreç haline getirmektedir. Bu çalışmada, Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) ile Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na (UFRS) bağlı kalınarak hazırlanan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) kapsamında yer alan değerlendirme ölçüleri incelenerek, varlık, borç ve özkaynak unsurlarının hangi zamanda, hangi değerlendirme ölçüsü kulla-

nılarak para birimi cinsinden finansal tablolara yansıtılması gerektiği ele alınmıştır.

2. DEĞER, DEĞERLEME VE DEĞERLEME ÖLÇÜSÜ KAVRAMLARI

Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda yer alan değerlendirme ölçülerine geçmeden önce değer, değerlendirme ve değerlendirme ölçüsü kavramlarını açıklanmasının ve bu kavramlar arasındaki ilişkinin açıklanması yararlı olacaktır.

Ticaret ve pazarlama anlamına gelen Latince kökenli “Valere” kelimesinden türetilmiş olan (Özsözgün, 2008: 110). ve sözlükteki karşılığı “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü veya bir şeyin değdiği karşılık, kıymet (TDK, 2008) olarak açıklanan değer kavramını, geniş anlamda herhangi bir şeyin fayda veya arzu edilme derecesinin göstergesi şeklinde tanımlamak mümkündür. Dolayısıyla, bir şeyin değerini belirlerken, öncelikle o şeyin fayda veya arzu edilme derecesini tespit etmek gerekmektedir (Andriesen, 2005; 3). Bir şeyin fayda veya arzu edilme derecesinin kişiden kişiye farklılık göstermesi, o şeyin değerinin kişiden kişiye fark etmesi sonucunu doğurur. (Tokay, vd., 2005; 93). Herhangi bir varlık veya borcun değeri “kimin için değer?” ve “hangi amaçla değer?” gibi sorularının yanıtına bağlıdır (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 388). Bir varlığın değeri, varlığın kendisine bağlı değildir. Bir başka ifadeyle, varlığın değeri o varlığı arzulayan kişi veya işletmelerin, söz konusu varlık için yapmaya hazır oldukları fedakârlıklarla doğru orantılı olarak belirlenir. Bu anlamda, bir varlığın değeri ile o varlığın meydana getirilmesi için katlanılan fedakârlıklardan ziyade, o varlığı arzulayan kişi veya işletme arasında doğrudan bir ilişki vardır (Kam, 1990: 141). Bu nedenle değer, özünde subjektiflik barındıran bir kavramdır ve daima pozitif olmayıp negatif de olabilir (Uluslan, 2007; 527).

Muhasebe bilimi açısından değer kavramını “herhangi bir varlık veya

yükümlülüğün belli bir tarihteki para karşılığı” şeklinde tanımlamak mümkündür (Ataman, 1994; 17). Bir varlık veya yükümlülüğün belli bir tarihteki değerini tespit etmek amacıyla değişik ölçüler kullanılır. Bu ölçü, her hangi bir varlığın edindiği tarihteki maliyet bedeli olabileceği gibi, varlığın cari dönemde satın alınması durumunda ödenecek (Yerine Koyma Maliyeti) veya satılması durumunda (Net Gerçekleşebilir Değer) tahsil edilecek tutar olabilir. Aynı şekilde, bir yükümlülüğün değeri, yükümlülüğe ilişkin belgenin üzerinde yazılı olan tutar (İtibari Değer) kabul edilebileceği gibi, yükümlülüğün bugüne indirgenmiş değeri (Net Bugünkü Değer) de esas alınabilir. Burada varlık veya yükümlülüğün para tutarı karşılığının belirlenmesi işlemi değerlendirme (değer biçme) işlemi olarak ifade edilirken, varlık veya yükümlülüğün para karşılığı tutarının belirlenmesinde kullanılan fiyat, değer ölçüsü olarak ifade edilmektedir.

Değer, durağan bir kavram iken, değerlendirme belli bir süreci içeren hareketli işlemlerin bütünüdür. Değerleme, değer belirlenmesi amacıyla yapılacak hesaplamaları, hesaplamada kullanılacak değer ve değer ölçülerinin belirlenmesi ve bunların uygulanıp finansal tablolara taşınması işlemlerini içerir (Başagaç,2006; 19).

Özet olarak, bir varlık veya yükümlülüğün para karşılığı tutarı “değer”, bu tutarın belirlenmesinde esas alınan fiyat “değer ölçüsü”, varlık veya yükümlülüğün değerini belirleme işleminin bütünü ise “değerleme” işlemi olarak ifade edilmektedir.

Değerleme sürecinde varlık veya yükümlülüklerin para tutarı karşılığı belirlenirken, hangi ölçünün kullanılması gerektiğine ilişkin farklı düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin ülkemizde varlık ve yükümlülüklerin değerlerinin belirlenmesi işleminde, farklı kurum ve kuruluşlar, TMSK’nın yayınladığı standartları, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)’nın ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)’nın yayınladığı Tebliğler ile Türk Vergi Mevzuat’ında yer alan düzenlemeleri esas alabilmektedirler. Bu çalışmada sadece TMSK’nın yayınladığı Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları’nda yer alan değerlendirme ölçüleri incelenmiştir.

3. DEĞERLEMENİN AMACI, ÖNEMİ VE FONKSİYONLARI

Muhasebe, kaydetme, sınıflandırma, özetleme ve raporlama fonksiyonlarının yerine getirildiği bir süreç olduğu kadar değerlendirme işlemlerinin de önemli yer tuttuğu bir süreçtir. Değerleme işlemleri, muhasebenin en önemli ve karmaşık konularından biridir (Tokay, vd., 2005; 5). Bilanço unsurlarının tek tek ele alınarak, değerlendirme işlemine tabi tutulması ve farklı bilanço unsurları için farklı değerlendirme ölçülerinin kullanılabilir olması, ayrıca bazı bilanço unsurları için farklı zamanlarda (ilk kayıt, dönem sonu ve çıkış tarihlerinde) farklı değerlendirme ölçülerinin kullanılması bu sonucu doğurmaktadır. Bu durum değerlendirme işlemlerini son derece karmaşık bir süreç haline getirmektedir. Değerleme işlemleri ile bilançonun yapısı ve kar - zarar durumu arasında da doğrudan bir ilişki vardır. Bu nedenle, değerlendirme işlemi gerçeğe uygun bilgi üretme amacı olan muhasebe açısından son derece önemlidir.

Değerleme sürecinde finansal tablo unsurlarının değerlemeye tabi tutulması nedeniyle, finansal tablolar esas alınarak hazırlanan finansal performans ve duruma ilişkin bilgiler bu süreçten doğrudan etkilenmektedir. Bu nedenle, değerlendirme işlemi aynı zamanda finansal bilgi kullanıcılarının tamamını doğrudan veya dolaylı olarak etkiler. Değerleme bir bütün olarak işletmenin başarı veya başarısızlığını, işçi ve yöneticilerin performansını ölçmek ve ne kadar vergi tahakkuk ettiğini tespit etmek açısından da çok önemli bir süreçtir (ICAEW, 2006; 6). Bu açıklamalar sonucunda, muhasebe bilimi açısından değerlemenin en önde gelen amacının “işletmenin belirli bir tarih itibarıyla varlık ve yükümlükleri ile faaliyet sonuçlarının parasal tutarlarını gerçeğe en yakın bir şekilde belirleyebilmek” olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır (Bektöre vd., 2003; 20). Varlık ve yükümlülüklerin değerlerini gerçeğe en yakın bir şekilde belirleyebilmenin temel şartı, uygun değerlendirme ölçüsünün seçilmesidir. Yeni muhasebe ve finansal raporlama standartlarındaki temel kaygı da budur.

Varlık ve yükümlülüklerinin yanlış değerlendirme ölçüsü ile değerlemeye

tabi tutulması durumunda, finansal tablolar, finansal bilgi kullanıcılarının yanlış kararlar almasına yol açacaktır. Oysa finansal tabloların amacı, TMSK'nın yayınladığı Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ¹'in 12.paragrafında da belirtildiği gibi “çeşitli kullanıcıların ekonomik kararlar verirken faydalanmaları için işletmenin finansal durumu, performansı (faaliyet sonuçları) ve finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgi sağlamaktır.” Değerlemede yanlış ölçülerin kullanılması finansal tabloların bu amaçtan uzaklaşmasına yol açacaktır.

Muhasebe bilimi açısından değerlemenin en önde gelen amacı, finansal tablolarda işletme varlık ve borçlarının gerçek değerleriyle yer alabilmelerini ve dönem kârının doğru olarak ölçülmesini sağlamak olmasına rağmen, değerlendirme sadece bu amaçla yapılmaz. Varlıkların işletmelere sermaye olarak konulmasında, işletme birleşmeleri, bütün olarak işletme alımı ve satımı ile hisse alımı gibi işlemlerde de değerlendirme yapılması gerekir. Bu gibi durumlarda sadece belli varlıklar değil, bir bütün olarak işletmenin değeri önem kazanır ve işletmenin değerinin tespiti amacıyla değerlendirme yapılması gerekir (Uluslan, 2007; 529). Bunların yanında, sermaye piyasasının önemli aktörlerinden biri olan gayrimenkul yatırım ortaklıkları, varlık alım satımı ve kiralama işlemleri sırasında değerlendirme yaptıkları gibi, tüm gayrimenkullarını yılda en az bir defa değerlemeye tabi tutmak ve portföy değer tablolarını bu değerlendirme sonuçlarına göre düzenlemek durumundadırlar (SPK, 2006). Bu açıklamalardan da görüleceği gibi değerlemenin konusu çok geniş olup finansal raporlama açısından değerlemenin konusunu işletmeye ait varlık ve yükümlülükler oluşturmaktadır (Uluslan, 2007; 529). Öz kaynak unsurlarının değerlemesi de bu sürece aittir.

Değerleme işleminin önemi, değerlemeden beklenen fonksiyonların ye-

¹ Bundan sonraki bölümlerde “Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ”den kısaca “Kavramsal Çerçeve” olarak söz edilecektir.

rine getirilmesi ile doğrudan ilişkilidir. Çünkü değerlendirme fonksiyonları, işletmenin sürekliliğini sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Değerleme fonksiyonlarından beklenen faydanın sağlanabilmesi, seçilen değerlendirme ölçülerinin doğruluğu kadar, dönemler arası tutarlılığına da bağlıdır.

Değerleme yapan işletmeler mevzuattan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirirken, muhasebe kavram ve standartlarının da gereğini yapmış olurlar. Ayrıca değerlendirme işlemi sonucu; alınacak kararlara dayanak teşkil edecek bilgi üretilmiş olmaktadır (Özulucan, 2003: 15–16). Değerleme sürecinde yanlış değerlendirme ölçüsünün kullanılması, yanlış kararların alınması yanında, faaliyet dönemi boyunca yaratılan faydaların adil olmayan bir şekilde dağıtılmasına da yol açar.

Değerleme sürecinde hangi değerlendirme ölçüsünün kullanılacağı kadar, değerlemenin ne zaman yapılacağı da önemlidir. Muhasebe sürecinde aşağıda belirtilen iki durumda değerlendirme yapmak gerekli olabilir (Şensoy, 2006; 2).

- i- Bir finansal tablo kaleminin ilk defa kayıtlara alınması esnasında,
- ii- Daha önce kayıtlara alınmış olan varlık veya yükümlülüğün olaylar veya durumların gerekli kılması nedeniyle, yeniden ölçülmesi sırasında.

Yeniden ölçülmenin gerekli olması, örneğin varlıktaki değer kaybının kayıtlara yansıtılması veya belirli varlık ve yükümlülüklerin devrolunan değerlerinin, cari değerlerini yansıtmak üzere sistematik olarak düzeltilmesi durumunda değerlendirme gerekli olabilir (Şensoy, 2006; 2).

4. DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ

Değerleme, sermaye ve gelirin doğru bir şekilde ölçümü için de son derece gereklidir (Uluslan, 2007; 529). Değerleme işleminde ilke olarak her bilanço unsuru ayrı ayrı ele alınarak, değerlemeye tabi tutulur. Varlıkların değerlemesinde esas alınan değerlendirme ölçüleri de varlığın niteliğine ve değerlendirme zamanına göre farklılık gösterebilir. Bununla beraber, değişik bilim dallarının aynı bilanço unsurlarının değerlemesinde farklı değerlendirme ölçülerini kullandıkları da görülmektedir. Bunun nedeni, değerlemeden beklenen faydanın farklı olmasıdır. Bir başka ifadeyle değerlemenin farklı

amaçlarla yapılmasıdır. Örneğin muhasebe kuramı açısından değerlemenin amacı, gerçeğe yakın finansal tablolar hazırlamak ve yaratılan faydaların adil bir şekilde dağıtılmasını sağlamak iken vergi mevzuatı açısından değerlemenin amacı, vergi kaybına yol açmamaktır.

4.1. Muhasebe Kuramında Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Muhasebe kuramında, finansal tablo unsurlarının değerlemesinde kullanılacak çeşitli değerlendirme ölçüleri bulunmaktadır. Bunlar; (Akdoğan ve – Aydın; 1987; 444.- 485; Diewert, 2005; 1-22; ICAEW, 2006; 3):

- i- Tarihi Maliyet,
- ii- Yerine Koyma Maliyeti,
- iii- Net Nakit Değeri (Net Gerçekleşebilir Değer),
- iv- Net Şimdiki Değer (Net Bugünkü Değer),
- v- Firma Katkı Değeri (Yoksun Olma Maliyeti, Cari Maliyet),
- vi- Gerçeğe Uygun Değer.

Yukarıda belirtilen değerlendirme ölçülerini tarihi maliyete dayanan ölçüler ile cari değere dayanan ölçüler şeklinde iki ana başlıkta toplamak mümkündür. Tarihi maliyet; bir varlık veya yükümlülüğün işlem tarihindeki değer veya bedelini ifade ederken, cari değer; cari maliyet (giriş değeri), cari satış (çıkış değeri) ve cari ekonomik (kullanım değeri, bugünkü değer) değerlerin hepsini kapsamaktadır (Tokay vd., 2005;16).

4.2. Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda Yer Alan Ölçüm² (Değerleme) Esasları

Değerleme işlemi, “değerleme esası” ve değerini ifade edildiği “ölçü” birimi olmak üzere iki faktörün etkisi altındadır. TMSK Kavramsal Çerçevesi

² Literatürde ölçüm (measurement) ve değerlendirme (valuation) kavramları birbirinin yerine kullanılmaktadır, bkz; (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 386; Uluslan, 2007; 521 -544). Bu çalışmada da ölçüm ve değerlendirme kavramları birbirinin yerine kullanılmıştır. Ayrıca Kavramsal çerçevede yer alan ölçüm esasları literatürde değerlendirme yöntemleri olarak ifade edilmektedir bkz (KAM, 1990: 149)

paragraf 101’de belirttiği gibi işletmelerce en çok kullanılan değerlendirme esası “tarihi maliyet esasıdır”. Bir başka ifadeyle, finansal raporlamada kullanılan değerlendirme esası, esas itibariyle tarihi maliyettir (Uluslan, 2007; 529). Bununla beraber, son dönemde yayınlanan standartların büyük bölümü, varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerleriyle ölçülmesini ve raporlanmasını öngörmektedir (Demir ve Bahadır, 2007; 70).

Geleneksel olarak varlık ve borçlar ya tarihi maliyet esasına göre ya da tarihi maliyet ve cari değer değerlendirme esaslarının birlikte kullanıldığı karma değerlendirme esasına göre finansal tablolarda sunulmaktadır. Günümüzde birçok ülkede karma değerlendirme esası kullanılmaktadır. TMSK Kavramsal Çerçevesi paragraf 101’de belirtildiği gibi işletmelerin tarihi maliyet esasını diğer değerlendirme (cari değere dayalı) esasları ile birlikte kullanmaları gerekmektedir. Buradan çıkan sonuç, TMS ve TFRS’lerde karma değerlendirme esasının kabul edilmiştir (Uluslan, 2007; 529). İlerleyen bölümlerde TMS ve TFRS’lerde karma değerlendirme esasının benimsendiğine ilişkin somut örnekler verilecektir.

Finansal tablo unsurlarının ölçüm esasları, TMSK tarafından yayınlanan 1 Sıra Nolu Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ’de açıklanmıştır. Söz konusu Tebliğ’de ölçüm (değerleme), “finansal tablolarda yer alan unsurların bilanço ve gelir tablosunda tahakkuk ettirilecekleri ve gösterilecekleri parasal tutarların belirlenmesi işlemini ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır (Kavramsal Çerçeve, Madde 99).

TMS ve TFRS’ye göre hazırlanan finansal tablolarda, finansal tablo unsurları değişik derecelerde ve değişik bileşimlerde kullanılan, birkaç farklı ölçüm (değerleme) esası ile değerlemeye tabi tutulur. Bu ölçüm (değerleme) esasları kavramsal çerçevede dört başlık altında açıklanmıştır (Kavramsal Çerçeve, Madde 100). Bunlar:

i- Tarihi Maliyet (Satın Alma veya İnşa Maliyeti): Varlıklar elde edildikleri tarihte edinimleri için ödenen nakit veya nakit benzerlerinin tutarlarıyla veya onlara karşılık verilen varlıkların piyasa değerleriyle ölçümlenir (de-

ğerlenir). Bu noktada tarihi maliyet, genelde gerçeğe uygun değeri temsil eder. Borçlar, borç karşılığında elde edilenin tutarıyla veya işletmenin normal faaliyetlerinden kaynaklanan borçlarda, örneğin, kurumlar vergisinde olduğu gibi, borcun kapatılması için gereken nakit veya nakit benzerlerinin tutarı ile gösterilir.

Değerleme sürecinde stok, arsa ve arazi, bina, makine ve benzeri maddi duran varlıklar gibi parasal olmayan varlıkların para cinsinde ölçülmesinde genelde tarihi maliyet yöntemi kullanılır (Kam, 1990: 149). Tarihi maliyet esaslı ölçüm, göreceli olarak daha güvenilir bilgilerin üretilmesine katkı sağlarken, özellikle enflasyon dönemlerinde finansal tabloların gerçeklerden uzak veri ve bilgi sunmasına yol açar. Bu nedenle, ilk kayıt anından sonraki bilanço dönemlerinde, varlık ve yükümlülüklerin değerlemesinde tarihi maliyetlerin ölçü olarak alınması, finansal tablolarda yer alan finansal bilgileri kullanıcılar açısından yetersiz kılmaktadır. Finansal tablolardaki tutarların enflasyon düzeltmesine tabi tutulması, tarihi maliyet esasının zayıf yönünü kısmen telafi etmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki işlem tarihindeki maliyet, gerçeğe uygun değeri temsil edebilir niteliktedir.

ii- Cari Maliyet (Yerine Koyma veya Yeniden Maliyeti, Giriş Değeri):

Varlıkların değeri, aynı varlığın veya bu varlıklara eşdeğer olan bir varlığın alınması için hâlihazırda gereken nakit veya nakit benzerlerinin tutarını temsil eder. Buradaki maliyet aslında yerine koyma maliyetini ifade etmektedir. Borçlar, yükümlülüğün kapatılması için gereken nakit ve nakit benzerlerinin iskonto edilmemiş tutarları ile gösterilir.

Adından da anlaşılacağı gibi, cari maliyet ölçüsünde esas alınan değer cari değerdir. Değerlemede cari maliyet ölçüsünün kullanılması durumunda, ilgili varlığa ilişkin olarak daha önce hesaplanmış değer (tarihi maliyet veya kayıtlı değer) önemsiz olmaktadır. Bu durumda, değerlemeye tabi varlığın yerine alınacak aynı veya benzeri varlığın, değerlendirme tarihindeki satın alma fiyatı önemlidir (Başagaç, 2006;31). Bu ölçü giriş temeline dayalı bir ölçüdür. Bir başka ifadeyle, varlığın değerlendirme günü alınması durumunda, işletmeye mal olma

fiyatı cari maliyet olarak ifade edilmekte ve değerlemede de bu ölçü esas alınmaktadır. Değerlemeye konu unsurun borç olması durumunda, cari maliyet kayıtlı (itibari) değer olmaktadır.

iii- Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri, Çıkış Değeri, Cari Satış Değeri): Varlıkların değeri işletmenin normal faaliyet koşullarında, bir varlığın elden çıkarılması halinde ele geçecek olan nakit ve nakit benzerlerinin tutarı temsil eder. Bu haliyle, bu tutar gerçeğe uygun değeri temsil etmekte, borçlar ise işletmenin normal faaliyet koşullarında kapatılmaları için ödenmesi gereken nakit ve nakit benzeri değerlerin iskonto edilmemiş tutarları ile gösterilmektedir.

Bu değerlendirme ölçüsünün kullanılması durumunda varlığın değeri, söz konusu varlığın normal ticari koşullarda satılması durumunda elde edilecek net nakit tutarını ifade etmektedir. Bu nedenle, literatürde gerçekleşebilir değer in ödeme değeri, çıkış değeri veya satış değeri şeklinde de isimlendirildiği görülmektedir.

Cari maliyet esası ile gerçekleşebilir değer esasını karşılaştırıldığında, cari maliyet esasının varsayımsal satın almaya dayandığını, gerçekleşebilir değer esasının ise varsayımsal satma yaklaşımına dayandığını ifade edebiliriz (Kahraman, 2006: 40).

iV- Bugünkü Değer (Net bugünkü Değer, Kullanım Değeri, Cari Ekonomik Değeri): Varlıklar, işletmenin normal faaliyet koşullarında, ileride yaratacakları net nakit girişlerinin bugünkü iskonto edilmiş değerleri ile borçlar ise işletmenin normal faaliyet koşullarında, kapatılmaları için ileride ödenmesi gereken net nakit çıkışlarının bugünkü iskonto edilmiş değerleri ile gösterilir. Piyasa fiyatının olmadığı veya güvenilir bulunmadığı durumlarda bu tutar, gerçeğe uygun değeri temsil etmektedir.

Bugünkü değer ölçüsü, giriş değeri (yerine koyma maliyeti) ve çıkış değeri (gerçekleşebilir değer) olmayan varlık ve yükümlülüklerin değerlerinin belirlenmesinde bir ölçü olarak kullanılmaktadır. Literatürde bugünkü değer, net bugünkü değer, kullanım değeri veya cari ekonomik değer olarak da ifade edilmektedir.

Kavramsal çerçevede finansal tabloların hazırlanmasında işletmelerce en çok kullanılan ölçüm esasının tarihi maliyet esası olduğu ifade edilmektedir. Buna karşın, özellikle son zamanlarda yayınlanan standartlar incelendiğinde ilk muhasebeleştirme tarihinden sonraki değerlendirme dönemlerinde, değerlendirme esasına dayalı ölçümlemeye doğru bir yöneliş olduğu görülmektedir. Değerleme esaslı ölçümlemede de gerçeğe uygun değer ölçüsü öne çıkmaktadır. Aslında gerçeğe uygun değer ölçüsü ile tarihi maliyet ölçüsü birbirlerine alternatif yöntemler değildir. TMSK kavramsal çerçeve 101’de belirtildiği gibi tarihi maliyet esası ile diğer değerlendirme esasları birlikte kullanılabilir.

Standartlar incelendiğinde tarihi maliyet esasının, diğer ölçüm esasları ile birlikte kullanılabilirliği görülmektedir. Örneğin, stoklar genellikle maliyet veya net gerçekleştirilebilir değerden küçük olanı ile ölçümlenir, menkul kıymetler piyasa değeri ile ölçümlenebilir, emeklilik borcu bugünkü değeri ile ölçümlenir. Bunlara ilave olarak, bazı işletmeler tarihi maliyet esasının fiyat değişikliklerinin parasal olmayan kalemler üzerindeki etkisini göstermekte yetersiz kalması nedeniyle, cari maliyet esasını da kullanmaktadırlar (Kavramsal Çerçeve, Madde 101).

4.3. Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Yer Alan Değerleme Ölçüleri

IASB (The International Accounting Standards Board - Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) tarafından yayınlanan muhasebe ve finansal raporlama standartlarında birçok değer ölçüsüne yer verilmiştir. Bu ölçülerin ne anlama geldiği veya nasıl uygulanacağı hususunda uygulamada farklı algılamalar bulunmaktadır. IASB’ın bu değerlendirme ölçülerinin herkes tarafından aynı şekilde anlaşılmasına yönelik yeterli açıklayıcı bilgi veya örnekler vermemesi, değerlendirme ölçülerinin farklı şekilde yorumlanması ve uygulanmasına yol açmaktadır (Spies ve Wilhelm, 2005; 10). Aynı durum TMSK’nın yayınladığı muhasebe ve finansal raporlama standartlarında yer alan değerlendirme ölçüleri için de geçerlidir.

TMSK'nın yayınladığı Kavramsal Çerçeve'de, değerlendirme esasları dört ana başlıkta açıklanmakla beraber, TMS ve TFRS'ler incelendiğinde, standartlarda bu dört ana başlığa karşılık olarak kullanılan birçok değerlendirme ölçüsünün olduğu tespit edilmiştir. Bu ölçüleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

i- Geri Kazanılabılır Tutar: Bir varlığın veya nakit yaratan birimin, satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden büyük olanıdır(TMS 36: 6). Geri kazanılabılır değer gerçeğe uygun değer olması, (gerçeğe uygun değer kullanım değerinden büyük olması) durumunda, bu ölçü kavramsal çerçevede belirtilen dört temel değerlendirme ölçüsünden gerçekleştirilebilir ölçüsüne karşılık gelmektedir. Geri kazanılabılır değer kullanım değeri olması (kullanım değerinin gerçeğe uygun değerden büyük olması) durumunda ise bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilen dört temel değerlendirme esasından bugünkü değer esasına karşılık gelmektedir.

ii- Kullanım Değeri: Bir varlık veya nakit yaratan birimden elde edilmesi beklenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeri olarak tanımlanmaktadır (TMS 36: 6). Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilen dört temel değerlendirme esasından bugünkü değer esasına karşılık gelmektedir.

iii- Net Gerçekleşebilir Değer: İşin normal akışı içinde, tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlanma maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli tahmini satış giderleri toplamının, düşürülmesiyle elde edilen tutarı ifade etmektedir (TMS 2: 6). Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilen dört temel değerlendirme esasından gerçekleştirilebilir değer esasına karşılık gelmektedir.

iv- Stokların Maliyeti: Tüm satın alma maliyetlerini, dönüştürme maliyetlerini ve stokların mevcut durumuna ve konumuna getirilmesi için katılan diğer maliyetleri içermektedir (TMS 2: 10). Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilen dört temel değerlendirme esasından tarihi maliyet esasına karşılık gelmektedir.

v- Satın Alma Maliyeti: Satın alma fiyatı, ithalat vergileri ve diğer vergiler (işletme tarafından vergi idaresinden iade alınabilecekler hariç) ve nakliye, yükleme boşaltma maliyetleri ile mamul, malzeme ve hizmetlerin elde

edilmesiyle doğrudan bağlantısı kurulabilen diğer maliyetleri içerir. Ticari iskонтolar ve benzeri diğer indirimler, satın alma maliyetinin belirlenmesinde indirim konusu yapılır(TMS 2:11). Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilen dört temel değerlendirme esasından tarihi maliye esasına karşılık gelmektedir.

vi- Dönüştürme Maliyetleri: Stokların dönüştürme maliyetleri; direk işçilik giderleri gibi, üretimle doğrudan ilişkili maliyetleri kapsar. Bu maliyetler ayrıca ilk madde ve malzemenin mamule dönüştürülmesinde katlanılan sabit ve değişken genel üretim giderlerinden sistematik bir şekilde dağıtılan tutarları da içerir (TMS 2: 13). Bu ölçü kavramsal çerçevede belirtilen dört temel değerlendirme esasından tarihi maliye esasına karşılık gelmektedir.

vii- Defter Değeri: Bir varlığın birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonra finansal tablolara yansıtıldığı tutar olarak tanımlanmaktadır(TMS 36: 6). Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilmiş olan dört temel değerlendirme esasından tarihi maliyet esasına karşılık gelmektedir.

viii- Amortisman Tabi Tutar: Bir varlığın maliyetinden veya finansal tablolarda maliyet yerine geçen diğer tutarlardan, kalıntı değerinin düşülmesiyle bulunan tutarı ifade eder (TMS 36: 6). Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilmiş olan dört temel değerlendirme esasından tarihi maliyet esasına karşılık gelmektedir.

ix- Finansal Varlık Veya Finansal Borcun Etkin Faiz Yöntemiyle Hesaplanan İtfa Edilmiş Maliyeti: Finansal varlık veya finansal borcun ilk muhasebeleştirme sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten, anılan ilk tutar ile vadedeki tutar arasındaki farkın etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan birikmiş itfa payı düşüldükten veya eklendikten ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilememe durumuna ilişkin her türlü indirimin yapılmasından (doğrudan doğruya veya bir karşılık hesabı kullanılarak) sonra geriye kalan tutardır (TMS 39: 9). Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilmiş olan dört temel değerlendirme esasından, bugünkü değer esasına karşılık gelmektedir.

x- Tahmini Maliyet: Belirli bir tarihteki maliyet veya amortisman tabi

tutulmuş maliyet açısından tahmin edilen tutardır. Buna ek olarak gerçekleştirilen amortisman veya itfa işlemlerinde, işletmenin ilk başta anılan belirli tarih itibariyle ilgili varlık ve borcu finansal tablolarına yansıttığı ve söz konusu tarihteki maliyetin tahmini maliyete eşit olduğu varsayılır” (TFRS 1. Ek A.). Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilmiş olan dört temel değerlendirme esasından tarihi maliyet esasına karşılık gelmektedir.

xi- Gerçeğe Uygun Değer: Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır (TMS 36: 6). Bu ölçü, işlem anında kavramsal çerçevede belirtilen dört değerlendirme ölçüsünden her birine karşılık gelebilir. İşlem tarihinden sonra ise kavramsal çerçevede belirtilen tarihi maliyet esası hariç diğer üç değerlendirme esasına karşılık gelebilir.

xii- Satış Maliyetleri Düşülmüş Gerçeğe Uygun Değer: Bir varlık veya nakit yaratan birimin karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında gerçekleştirilen satışı sonucunda elde edilmesi gereken tutardan, elden çıkarma maliyetlerinin düşülmesi suretiyle bulunan değerdir (TMS 36: 6). Bir önceki maddede yapılan açıklamalar bu madde içinde geçerlidir.

xiii- Borçlanma Maliyetleri: Bir işletme tarafından yapılan borçlanmalarla ilgili olarak katlanılan faiz ve diğer giderlerden oluşmaktadır (TMS 23: 4). Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilmiş olan dört temel değerlendirme esasından cari maliyet esasına karşılık gelmektedir.

xiv - Maliyet: Bir varlığın elde edilmesinde veya inşaatında ödenen nakit veya nakit benzerlerini veya verilen diğer bedellerin gerçeğe uygun değerini veya belli durumlarda, (diğer TFRS’lerin özel hükümleri uyarınca) ilk muhasebeleştirme sırasında ilgili varlığa atfedilen bedeli ifade etmektedir (TMS 16: 6). Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilmiş olan dört temel değerlendirme esasından tarihi maliyet esasına karşılık gelmektedir.

xv- İşletmeye Özgü Değer: Bir işletmenin, bir varlığın devamlı kullanımından ve yararlı ömrünün sonunda elden çıkarıldığında elde edilmesi beklenen veya bir yükümlülüğün karşılanmasında oluşması beklenen nakit akışlarının bu-

günkü değerini ifade eder(TMS 16: 6). Bu ölçü, kavramsal çerçevede belirtilmiş olan dört temel değerleme ölçüsünden bugünkü değer ölçüsüne karşılık gelmektedir.

Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda yer alan değerlendirme ölçülerini kavramsal çerçevede belirtilen dört temel değerlendirme esasına göre toplu olarak Tablo 1'deki gibi göstermek mümkündür.

Tablo 1: Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda Yer Alan Değerleme Esasları İle Değerleme Ölçüleri

Tarihi Maliyet	Cari Maliyet	Gerçekleşebilir Değer	Bugünkü Değer
Amortismanına Tabi Tutar	Amortismanına Tabi Tutar	Amortismanına Tabi Tutar	Amortismanına Tabi Tutar
Stokların Maliyeti Satın Alma Maliyeti	Satış Maliyetleri Düşülmüş Gerçeğe	Satış Maliyetleri Düşülmüş Gerçeğe	Satış Maliyetleri Düşülmüş Gerçeğe
Dönüştürme Maliyeti	Uygun Değer	Uygun Değer	Uygun Değer
	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer
Tahmini Maliyet		Geri Kazanılabılır Tutar	Geri Kazanılabılır Tutar
Maliyet		Net Gerçekleşebilir	Kullanım Değeri
Defter Değeri		Değer	Finansal Varlık Veya Finansal Borcun Etkin Faiz Yöntemiyle Hesaplanan İtfa Edilmiş Maliyeti
			İşletmeye Özgü Değer

4.4. Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda Yer Alan Değerleme Ölçülerinin Kullanımı

4.4.1. Stoklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı'nda (TMS 2) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Bu standarda göre stoklar, maliyet ve net gerçekleşebilir değer düşük olanı ile değerlenir (TMS 2: 9). Bu durumda, değerlendirme sürecinde stokla-

rın değerinin maliyet ve net gerçekleşebilir değere göre ayrı ayrı tespit edilerek, karşılaştırılması gerekmektedir (Sağlam vd., 2007: 79). Türkiye Muhasebe Standartları'nın benimsediği bu yaklaşım tutuculuk ilkesine dayalı, en düşük değer yöntemidir. Bu yöntemde göre, gerçekleşmemiş zararlar (karşılık giderleri) gelir tablosu unsuru olarak kayıtlanacaktır. Buna karşın, gerçekleşmemiş kazançların (stoklardaki değer artışı) gelir olarak kayıtlanması sözkonusu değildir (Şensoy, 2005: 32). Bu yaklaşıma göre, değerlendirme anında, stokların net gerçekleşebilir değeri, maliyet değerinin altına düşerse gerçeğe uygun değer kaygısı ortaya çıkmakta ve stokların net gerçekleşebilir değeri, gerçeğe uygun değer temsil etmektedir. Net gerçekleşebilir değer maliyet değerinden büyük olması durumunda, gerçeğe uygun değer kaygısı ortaya çıkmamakta ve stok maliyet değeri ile ölçülmektedir (Şensoy, 2005: 36).

Stokların değeri maliyetinin altına düştüğü zaman, gerçeğe uygun değer kaygısı ortaya çıkmakta ve net gerçekleşebilir değer bu tür stokların gerçeğe uygun değeri olarak kabul edilmektedir. Piyasa değeri maliyetinin üzerinde olan mallarda ise bu kaygı taşınmamaktadır (Şensoy, 2006: 13).

TMS 41 kapsamındaki stoklar, ilk muhasebeleştirme anında satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer ile değerlemeye tabi tutulmaktadır. Bu değer TMS 2'ye göre maliyet değeri olarak kabul edilmektedir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, stoklar, değişik durumlarda maliyet, net gerçekleşebilir değer ve gerçeğe uygun değer (piyasa fiyatı) ölçüleri ile değerlemeye tabi tutulabilmektedir.

4.4.2. Maddi Duran Varlıklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı'nda (TMS 16) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Bu Standart kapsamında bulunan ve varlık olarak muhasebeleştirilme koşullarını sağlayan maddi duran varlıklar ilk muhasebeleştirme anında maliyet bedeli ile ölçülür (TMS 16: 19). İlk muhasebeleştirme tarihini takip eden değerlendirme dönemlerinde maliyet veya yeniden değerlendirme yönteminden biri-

nin esas alınarak maddi duran varlıkların değerlerinin belirlenmesi mümkündür (TMS 29-31). İşletme, ilk muhasebeleştirme tarihinden sonraki değerlendirme dönemlerinde maddi duran varlıkların değerlemesinde, maliyet veya yeniden değerlendirme yöntemlerinden birini seçmekte serbest bırakılmıştır. Ancak, hangi yöntem seçilirse seçilsin, seçilen yöntemin ilgili tüm duran varlık sınıfı için uygulanması gerekmektedir.

Maddi duran varlıkların değerlemesinde her ne kadar iki yöntem (maliyet ve yeniden değerlendirme) öngörülse de değer artışının tespitinde genellikle yeniden değerlendirme yöntemi kullanılır. Zira maliyet yöntemi, niteliği gereği, maddi duran varlığın sürekli değer kaybetmesi durumunda kullanılmaktadır (Kaya ve Dinç: 2007: 348).

Değeri düşen maddi duran varlıkların maliyet yöntemiyle değerlemeye tabi tutulmaları durumunda, söz konusu duran varlık gerçeğe uygun değeri ile bilançoya yansıtılmaktadır. Maliyet yönteminin değer kazanan bir duran varlığın değerini belirlemede kullanılması durumundaysa, söz konusu duran varlık, tarihi maliyet değerinden birikmiş amortisman ve değer düşüklüğü zararının düşülmesi sonucu kalan tutar üzerinde bilançoya yansıtılır. Değeri artan veya düşen duran varlığın yeniden değerlendirme yöntemi esasında değerlemeye tabi tutulması durumunda, her iki durumda da, ilgili duran varlık gerçeğe uygun değeri üzerinden bilançoya yansıtılır.

Bu standartta maddi duran varlıkların değerlemesinde maliyet ve gerçeğe uygun değer ölçüsü olmak üzere iki değer ölçüsü kullanılmaktadır. Gerçeğe uygun değer belirlenmesinde ise diğer standartlarda yer alan süreçten farklı olarak, değerlendirme uzmanları tarafından piyasa temelli hesaplama yapılmaktadır.

4.4.3. Kiralama İşlemlerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı'nda (TMS 17) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Bu standarda göre kiracı ve kiraya veren, kiralama işlemini farklı değerle-

me ölçüleri kullanarak bilânçolarında göstermektedirler. Standarda göre, kiracılar finansal kiralama işlemini, kiralama süresinin başlangıcında, kiralama sözleşmesinin başı itibariyle tespit edilmiş, gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı üzerinden bilânçolarında varlık ve borç olarak muhasebeleştirir. Kiracı, başlangıçtaki her çeşit doğrudan maliyetleri, varlık olarak muhasebeleştirilen tutara eklemekte (TMS 17: 20), kiraya verenler ise finansal kiralamaya konu edilmiş varlıkları bilânçolarına yansıtmakta ve net kiralama yatırımı tutarına eşit tutarda bir alacak olarak göstermektedirler (TMS 17: 36).

Bu Standart'ta da gerçeğe uygun değer ölçüsü ile bugünkü değer ölçüsü kullanılmaktadır. Gerçeğe uygun değer ölçüsü piyasa fiyatı temelli belirlenmektedir.

4.4.4. Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanmasına İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı'nda (TMS 20) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Standarda göre, bir devlet teşviği, işletmenin kullanması amacıyla verilen arsa veya diğer kaynaklar gibi parasal olmayan teşvikler şeklinde olabilir. Böyle durumlarda, teşvik konusu parasal olmayan varlığın gerçeğe uygun değerinin belirlenmesi ve teşvik ile varlığın belirlenen gerçeğe uygun değer ile finansal tablolara kaydedilmesi genel uygulamadır. Bazı durumlarda varlık ve teşviğin nominal değeri üzerinden bilançoaya yansıtılmasına, alternatif bir yöntem olarak izin verilmektedir (TMS 20: 23).

Standartta gerçeğe uygun değer ile nominal değer (defter değeri) ölçüsü kullanılmaktadır.

4.4.5. Varlıklarda Değer Düşüklüğüne İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı'nda (TMS 36) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

TMS 36'da varlıkların değer düşüklüğü tespit edilirken, kullanım dege-

ri (bugünkü değer), geri kazanılabilir değer, net satış değeri, net defter değeri, satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer gibi birçok ölçü kullanılmaktadır.

4.4.6. Maddi Olmayan Duran Varlıklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı'nda (TMS 38) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Bu standarda göre, maddi olmayan bir duran varlık, ilk muhasebeleştirilmesi sırasında, maliyet bedeliyle ölçülür (TMS 38: 24). İlk muhasebeleştirmeyi takip eden değerlendirme dönemlerinde maddi olmayan duran varlıkları değerlemek amacıyla işletme, maliyet veya yeniden değerlendirme yöntemlerinden birini muhasebe politikası olarak seçebilir (TMS 38: 72). Bu anlamda, standart, ilk muhasebeleştirme tarihinden sonraki değerlendirme dönemlerinde maddi olmayan varlıkların değerlemesinde, maliyet veya yeniden değerlendirme yönteminden birini seçme noktasında işletmeyi serbest bırakmıştır. Hemen belirtmek gerekir ki; maddi olmayan bir duran varlığın yeniden değerlendirme yöntemine göre muhasebeleştirilmesi durumunda, sınıfındaki diğer tüm varlıklar da, aktif bir piyasalarının bulunmaması durumu söz konusu olmadığı sürece, yine aynı yöntemle değerlendirilmelidir.

4.4.7. Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı 'nda (TMS 39) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

TMS 39, 45. paragraf finansal araçların, ilk muhasebeleştirilme tarihinden sonraki değerlendirme dönemlerinde ölçümlenirken, aşağıda belirtildiği gibi dört gruba ayrılarak değerlendirme yapılmasını öngörmektedir (Demir ve Bahadır, 2007: 72).

i- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar ya da Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar: Gerçeğe uygun değer ile değerlendirilir ve gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosunda raporlanır.

ii- Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar: İtfa edilmiş maliyet değeri ile değerlendirilir.

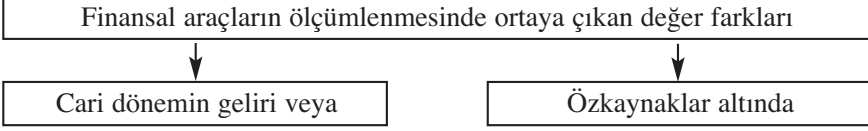
iii- Kredi ve Alacaklar: İtfa edilmiş maliyet değeri ile değerlendirilir.

iv-Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar: Gerçeğe uygun değer ile değerlendirilir ve gerçeğe uygun değer farkı özkaynaklarda raporlanır.

İlk muhasebeleştirme ve izleyen değerlendirme dönemlerinde ayrı ayrı olmak üzere finansal varlık ve borçların değerlendirilmesine ilişkin TMS 39'da yer alan hükümleri aşağıdaki tabloda toplu olarak göstermek mümkündür (Şensoy, 2006: 22).

Tablo 2: TMS 39'e Göre Finansal Varlık ve Borçların Değerlemede Kullanılan Ölçüler

İlk Muhasebeleştirme Sırasında Finansal Varlıklar ile Borçların Ölçülenmesinde Kullanılan Değerleme Ölçüleri	
<p><u>Finansal Varlıklar</u></p> <p>a) Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar Gerçeğe Uygun Değerler</p> <p>b) Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar veya Zarara Yansıtılmayan Finansal Varlıklar Gerçeğe Uygun Değer + Dolaysız İşlem Maliyetiyle</p>	<p><u>Finansal Yükümlülükler</u></p> <p>a) Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar Gerçeğe Uygun Değerler</p> <p>b) Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar veya Zarara Yansıtılmayan Finansal Varlıklar Gerçeğe Uygun Değer + Dolaysız İşlem Maliyetiyle</p>
Daha Sonraki Dönem Sonlarında Finansal Varlıkların Ve Yükümlülüklerin Ölçülenmesi	
<p><u>Finansal varlıklar</u></p> <p>a) Gerçeğe Uygun Değer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Piyasa fiyatı tespit edilebilen satılmaya hazır finansal varlıklar (hisse senedi, tahvil) • Alım-satım amacıyla elde tutulan kısa vadeli gelir amaçlı özkaynak ve borçlanma araçları (hisse senedi ve tahvil gibi varlıklar) <p>b) Amorti edilmiş değer – etkin faiz yöntemi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetinden ölçülmesi gereken (kullandırılan) kredi ve alacaklar • Etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetinden ölçülmesi gereken vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar; (Tahvil, bono ve varlığa dayalı menkul kıymetler gibi) <p>c) Maliyet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gerçeğe uygun değeri tespit edilemeyen sabit vadeli borç ve alacaklar ile satışa hazır olarak sınıflandırılmış finansal varlıklar 	<p><u>Finansal Borçlar</u></p> <p>a) Gerçeğe uygun Değer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alım-satım amacıyla tutulan Yükümlülükler • Riski koruma araçları <p>b) Amorti edilmiş değer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diğer etkin faiz yöntemiyle ölçülenler (itfa edilmiş maliyet bedeli)

Bu Standart, finansal araçların değerlemesinde, esas olarak gerçeğe uygun değeri benimsemişken, gerçeğe uygun değer belirlenmesinde farklı ölçülerin kullanılmasına ve amorti edilmiş değer ile maliyet değeri gibi farklı değer ölçülerinin de kullanılmasına izin vermektedir.

4.4.8. Yatırım Amaçlı Gayrimenkullere İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı'nda (TMS 40) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Bu standarda göre, yatırım amaçlı gayrimenkuller ilk muhasebeleştirme anında maliyet bedeli ile ölçülür. Varlığın edinimi sırasında katlanılan işlem maliyetleri de varlığın maliyetine dahil edilir (TMS 40: 20). Bu standardın 30. paragrafına göre ilk muhasebeleştirme tarihini takip eden değerlendirme dönemlerinde, 32A ve 34 üncü paragraflarda belirtilen istisnai durumlar dışında, bir işletme muhasebe politikası olarak gerçeğe uygun değer veya maliyet yönteminden birini seçebilir. Seçilen yöntemin tüm yatırım amaçlı gayrimenkullere uygulanması gerekir.

Bu standartta da, ilk muhasebeleştirme tarihinden sonra, yatırım amaçlı gayrimenkullerin değerlendirilmesinde gerçeğe uygun değer ile maliyet değeri ölçüsü tercihli olarak kullanılmaktadır.

4.4.9. Tarımsal Faaliyetlere İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı'nda (TMS 41) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Bu standarda göre canlı varlıklar ilk muhasebeleştirildikleri tarih ile her bilanço tarihinde, Paragraf 30'da yer verilen gerçeğe uygun değer güvenilir olarak ölçülemediği durumlar hariç, gerçeğe uygun değerlerinden tahmini pazar yeri maliyetleri düşülmek suretiyle ölçülür (TMS 41: 12).

Standart, canlı varlıkların ilk defa muhasebeleştirilmesi sırasında, gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir bir şekilde hesaplanabileceği varsayımına dayanmaktadır. Bu varsayımın geçersiz olduğu, bir başka ifadeyle, gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde belirlenemediği durumlarda, canlı varlıkların değeri maliyet bedelinden buna ilişkin her türlü birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü karşılıklarının düşülmesi suretiyle ölçülür. TMS 41, 30. paragrafa göre, ilk muhasebeleştirme anında canlı varlığın gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde belirlenemeyeceği durumlar aşağıdaki gibidir (Tokay ve Deran, 2004: 18).

i- Canlı varlıkların aktife alınmaları sırasında, bu varlıklarla ilgili piyasa fiyatına ulaşılamaması,

ii- Gerçeğe uygun değerinin hesaplanması için yapılan tahminlerin güvenilir tahminler olmadığı durumlar.

Bu Standart'ta da maliyet veya gerçeğe uygun değer ölçüsü kullanılmakta, gerçeğe uygun değer esas olarak piyasa fiyatı temelli belirlenirken, bazı durumlarda bugünkü değer ölçüsünü temsil edebilmektedir.

4.4.10. Hisse Bazlı Ödemelere İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı'nda (TFRS 2) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Bu standart gerçeğe uygun değer ölçüsünü esas almıştır. Standart birçok durumda gerçeğe uygun değer ölçüsünün kullanılmasını gerektirmektedir.

Örneğin, TFRS 2, 10. paragrafa göre, özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemlerinde gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde tahmin edilmesi mümkün olmadıkça, işletme, elde edilen mal veya hizmetler ile bunlara karşılık özkaynaktan meydana gelen artışı, doğrudan ilgili mal veya hizmetlerin gerçeğe uygun değerleri ile ölçülmektedir. İşletmenin elde edilen mal veya hizmetin gerçeğe uygun değerini güvenilir bir şekilde tahmin edememesi durumunda, ilgili mal veya hizmetler ile bunlara karşılık özkaynaktan meydana gelen artış, özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerleri referans alınmak suretiyle dolaylı olarak ölçülebilir.

TFRS 2 B 34'e göre bir hisse senedinin ihraç tarihindeki gerçeğe uygun değerinin tahmin edilmesi sırasında ise bu değer hakediş döneminde ödenmesi beklenen temettülerin bugünkü değeri kadar azaltılmalıdır. Görüldüğü gibi gerçeğe uygun değer belirlenmesi sürecinde de olsa, dolaylı olarak, bu standartta bugünkü değer ölçüsü de kullanılmaktadır.

4.4.11. İşletme Birleşmelerine İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı'nda (TFRS 3) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Bu standarda göre, edinen işletme birleşmesinin maliyetini; edinen işletmenin kontrolünü elde etmek için işlem tarihinde yapılan değişim ile elden çıkarılan varlıklar, gerçekleşen veya üstlenilen yükümlülükler ile edinen işletme tarafından ihraç edilen özkaynağa dayalı araçlar gerçeğe uygun değerleriyle ölçmelidir (TFRS 3: 24).

4.4.12. Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı'nda (TFRS 5)'de Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Bu standarda göre, işletme satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırılan bir duran varlığı veya elden çıkarılacak duran varlık grubunu defter değeri ile satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değerinden düşük olanı ile ölçer (TFRS 5: 15). Standartta gerçeğe uygun değer ile defter değeri ölçüleri kullanılmaktadır.

4.4.13. Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı'nda (TFRS 6) Yer Alan Değerleme Ölçüleri

Bu standarda göre araştırma ve değerlendirme varlıkları (özel tükenme-

ye tabi varlıklar) maliyet bedeli ile ölçülür (TFRS 6: 15). İlk muhasebeleştirme tarihini takip eden değerlendirme dönemlerinde ise araştırma ve değerlendirme varlıkları (özel tükenmeye tabi varlıklar) maliyet veya yeniden değerlendirme yönteminden biriyle değerlemeye tabi tutulabilir (TFRS 6: 12).

4.5. Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda Birbiri Yerine Kullanılabilen Alternatif Değerleme Ölçüleri

Türkiye muhasebe ve finansal raporlama standartları incelendiğinde, değerlendirme ölçülerinin bazı standartlarda, kimi durumlarda birbirlerinin yerine alternatif ölçü olarak kullanılmasına izin verildiği görülmektedir. Bu ölçüler, uygulandıkları bilanço unsuru ve muhasebe standartları açısından Tablo 3'de verilmiştir (European Committee of Central Balance Sheet Data Offices, 2006: 11).

Tablo 3: Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda Yer Alan Alternatif Değerleme Ölçüleri

Varlık Türü	TMS/TFRS	Alternatif 1	Alternatif 2
Stoklar	TMS 2: 9	Maliyet ve net gerçekleştirilebilir değer düşük olanı ile değerlendirilir	TMS 41'den dolayı tarımsal ürünler için gerçeğe uygun değer
	TMS 2: 25	Gerçek parti maliyet yöntemi, İlk Giren İlk Çıkar Yöntemi	Ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi
Maddi Duran Varlıklar	TMS 16: 15, 29, 30, 31	İlk muhasebeleştirme tarihinde elde etme veya inşa maliyeti	İlk muhasebeleştirme tarihinden sonra maliyet* veya yeniden değerlendirme yöntemi**
Kiralama İşlemleri Kiracı Kiraya veren	TMS 17: 20, 36	Gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile	-----
		Net kiralama yatırımı tutarına eşit tutarda bir alacak olarak gösterirler.	-----
Devlet Yardımları	TMS 20: 23	Parasal olmayan devlet yardımlarının muhasebeleştirilmesinde varlığın gerçeğe uygun değeri esas alınır.	Alternatif yöntem olarak Nominal değeri de kullanılabilir.
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	TMS 38: 24, 74, 75.	İlk muhasebeleştirme tarihinde maliyet bedeli ile daha sonraki dönemlerde, Maliyet yöntemi	Yeniden değerlendirme yöntemiyle
	TFRS: 6: 8, 12.	Araştırma ve değerlendirme varlıkları maliyet bedeli ile ölçülür.	İlk muhasebeleştirmeden sonra, araştırma ve değerlendirme varlıklarına maliyet yöntemi ya da yeniden değerlendirme yöntemi uygulanır.

* **Maliyet yöntemi:** Bir maddi duran varlığın, ilk muhasebeleştirilme işleminden sonra, finansal tablolarla maliyetinden birikmiş amortisman ve varsa birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonraki değeri ile gösterilmesi işlemini ifade eder (TMS 16: 30)

** **Yeniden Değerleme Yöntemi:** Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülebilen maddi duran varlıkların ilk muhasebeleştirme tarihinden sonra, yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden gösterilmesi işlemini ifade eder. Yeniden değerlendirilmiş tutar, yeniden değerlendirme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden, müteakip birikmiş amortisman ve müteakip birikmiş değer düşüklüğü zararlarının indirilmesi suretiyle bulunan değerdir (TMS16: 31).

Finansal Araç.	TMS 39: 43	İlk muhasebeleştirme tarihinde gerçeğe uygun değerle,	-----
Kullandırılan Kredi ve Alacaklar	TMS 39: 46/a	İtfa edilmiş maliyeti (sabit bir vade var ise) veya Maliyet	-----
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar	TMS 39: 46/b	İtfa edilmiş maliyeti (sabit bir vade var ise) veya Maliyet	-----
Satılmaya Hazır Varlıklar	TMS 39: 46/c	Gerçeğe uygun değerle	Aktif bir piyasada kayıtlı bir fiyatı bulunmayan veya gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülemeyen varlıklar maliyetiyle
Alım Satım Amaçlı Varlıklar	TMS 39: 46/c	Gerçeğe uygun değerle	Aktif bir piyasada kayıtlı bir fiyatı bulunmayan veya gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülemeyen varlıklar maliyetiyle
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	TMS 40: 20, 30, 33, 56	İlk muhasebeleştirme maliyet değeri daha sonra, Gerçeğe uygun değerle	Maliyet Yöntemiyle
Canlı Varlıklar	TMS 41: 12, 30	Net Gerçeğe Uygun Değer	Net gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde belirlenememesi durumunda maliyet yöntemiyle

TMS ve TFRS'lerde farklı veya aynı varlık için farklı ya da alternatif değerlendirme ölçülerinin benimsenmiş olması, standartlardaki tutarsızlığı değil, standartların ihtiyaçlara cevap verebilme gücünü (isteğini-esnekliğini) göstermektedir.

5. SONUÇ

Finansal bilgi kullanıcıları, alacakları kararlara dayanak olacak veri ve bilgilerin çok önemli bölümünü işletmenin finansal durum ve faaliyet sonuçlarını yansıtan finansal tablolar aracılığıyla elde ederler. Bu nedenle, finansal tabloların güvenilirliği ve gerçeğe uygunluğu, finansal bilgi kullanıcıları açı-

sından hayati bir öneme sahiptir. Finansal tablolardaki bilgilerin gerçeğe uygunluğu ise önemli ölçüde, değerlendirme sürecinde kullanılan değerlendirme ölçülerine bağlı olup değerlendirme işlemiyle finansal raporlama arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Finansal raporlamada hangi varlık ve yükümlülüklerin hangi değerlendirme ölçüleri ile tutarlandırılacağı hükmü ise TMS ve TFRS’lerde açıklanmaktadır.

Mevcut TMS ve TFRS’lerde değerlendirme ölçüleri ölçüm esasları başlığı altında tarihi maliyet, cari maliyet, gerçekleşebilir değer ve bugünkü değer ana başlıkları altında açıklanmıştır. Standartların bütününde ise toplam 15 adet değerlendirme ölçüsünün kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen bu değerlendirme ölçüleri, metin içinde belirtildiği durumlarda, Kavramsal Çerçeve’de belirtilen dört ölçüm esasına karşılık gelebilmektedir.

Yapılan incelemede Kavramsal Çerçeve’de belirtildiği gibi, maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar, borç ve alacaklar, vadeye kadar tutma amacıyla yapılan yatırımlar ile borsaya kayıtlı olmayan işletmelerdeki öz kaynak yatırımları gibi birçok bilanço unsurunun değerlemesinde, özellikle ilk muhasebeleştirmede, hala ağırlıklı olarak tarihi maliyet esası kullanılmaktadır. Ancak hemen belirtmekte yarar var ki, ilk kayıt anındaki maliyet çoğu zaman gerçeğe uygun değeri yansıtır. Son dönemlerde gözden geçirilen TMS ve yeni yayınlanan TFRS’lerde ise özellikle, ilk muhasebeleştirme döneminden sonraki değerlendirme dönemlerinde, maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar, borçlar ve alacakların, metin içinde açıklanan durumlarda, maliyet değeri yerine, gerçeğe uygun değer veya itfa edilmiş maliyet bedeli ölçüsü ile değerlemeye tabi tutulabildikleri görülmektedir.

Standartlarda, kimi varlık ve yükümlülükler için bazı durumlarda gerçeğe uygun değer ölçüsünün kullanımı zorunlu kılınmışken, bazı durumlarda bu ölçünün kullanımı isteğe bırakılmıştır. Örneğin, türev ürünleri ile hasat noktasındaki tarımsal ürünlerin gerçeğe uygun değer ölçüsü ile değerlemeye tabi tutulması zorunludur. Yatırım amaçlı gayrimenkuller ile canlı varlıkların (bitki ve hayvanların) değerlemesinde ise gerçeğe uygun değer ölçüsü tercihli ola-

rak kullanılmaktadır. Hemen belirtmek gerekir ki, yatırım amaçlı gayri menkuller ilk muhasebeleştirme anında maliyet değeriyle, daha sonraki dönemlerde tercihen gerçeğe uygun değer ölçüsü ile değerlemeye tabi tutulabilmektedir. Canlı varlıklar da ise tam tersi bir uygulama söz konusudur. Canlı varlıklar ilk muhasebeleştirme anında gerçeğe uygun değer ölçüsüyle, gerçeğe uygun değer güvenilir bir şekilde hesaplanamaması durumunda, maliyet değeri ölçüsü ile değerlemeye tabi tutulabilmektedir. Daha sonraki değerlendirme dönemlerinde canlı varlıklar sadece ve sadece gerçeğe uygun değer ölçüsü ile değerlemeye tabi tutulabilmektedir.

Yeni TMS ve TFRS'lerin temel hedefi, değişen ekonomik ve teknolojik koşullara uygun güvenilir ve gerçeğe uygun finansal tabloların hazırlanmasını sağlamaktır. Bu nedenle, son yayınlanan standartlarda gerçeğe uygun değer ölçüsü ön plana çıkartılmıştır. Bunun nedeni, gerçeğe uygun değer ölçüsünün, tarihi maliyet esasına oranla, finansal raporların daha gerçekçi hazırlanmasına, dolayısıyla alınacak kararlarla ilgililiği (relevance) daha yüksek olan veri ve bilgilerin üretilmesine olanak sağladığına olan inançtır.

Sonuç olarak yeni TMS ve TFRS'lerde değer temelli ölçümlemeye dayalı birçok değerlendirme ölçüsünün bulunduğunu ve bu ölçülerden gerçeğe uygun değer ölçüsünün ön plana çıkmış olmasına rağmen, bir çok varlık ve yükümlülüğün bir çok durumda hala tarihi maliyet esasıyla değerlemeye tabi tutulduğunu ifade edebiliriz.

KAYNAKÇA

Andriessen, D.G. "Value, Valuation and Valorisation", (Çevrim içi erişim)http://www.openinnovatie.nl/downloads/Value_Valuation_and_Valorisation.pdf, 2005, s 3 , 05.04.2008.

Akdoğan, Nalan ve Aydın, Hamdi (1987). **Muhasebe Teorileri**. Ankara.

Aktaş, Rafet ve Deran, Ali (2006). "Fair Value" Karşılığı Olarak Gerçeğe Uygun Değer Kavramı ve Tespit Hiyerarşisi" **Gazi Üniversitesi I.I.B.F. Dergisi**. 2.sayı :153 -167.

Ataman, Ümit (1994). **Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri**. İstanbul : Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları

Başagaç, Halil (2006). **Maddi Duran Varlıkların Değerlemesinde Türk Vergi Mevzuatı Ve TMS 16: Maddi Duran Varlıklar Standardı Hükümlerinin Karşılaştırılması**. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, Gazi Üniversitesi

Bektöre, Sabri, Benligiray, Yılmaz ve Erdoğan, Nurten (2003). **Envanter ve Bilânço**, Eskişehir

Chartered Accountants in England & Wales (ICAEW), **“Measurement in financial reporting, 2006**, (Çevrim içi erişim) <http://www.icaew.co.uk/index.cfm?route=142887>, 05.04.2008.

Demir, Volkan ve Bahadır, Oğuzhan (2007) “UFRS (TFRS)’deki Değerleme Ölçüleri Kapsamında Şirket Değerlemesinde Defter Değeri Yaklaşımı”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**,. 23: 65 - 79.

Diewert, W. Erwin (2005). **“Accounting Theory and Alternative Methods for Asset Valuation”** (2005): 1–22. (Çevrimiçi erişim) (<http://www.econ.ubc.ca/diewert/barc3.pdf>, 09.03.2007.

Ekergil, Vedat (2007). “TMS – 2 Stoklar ve Uygulaması Türkiye” **Muhasebe Standartları Uygulaması. (2007)**.

European Committee of Central Balance Sheet Data Offices (2006). [Çevrimiçi erişim] http://www.bde.es/cenbal/colabora/wgiii/WGIII_guide_2006F.pdf, 25.04.2007.

Genel Türkçe Sözlüğü. Ankara : Türk Dil Kurumu

IASB **“Revised Fair Value Hierarchy”**, (Board Meeting: 25 May 2006), (çevrimiçi) erişim] www.iasb.org/NR/rdonlyres/BB4CADFA-FC30-412F-B7B7-383E583AF256/0/ObNotes_FVM_0605ob08b.pdf, 22.05.2008.

Kam, Vernon (1990). **Accounting Theory**. 2.bs. (John Wiley & Sons)

Kaya, Uğur ve Dinç, Engin (2007). “Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Maddi Duran Varlıkların Değerlenmesi Ve Muhasebeleştirilmesi” **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. 2 (2007): 343 - 364.

Özsözgün, Arzu(2008). “Sanayi İşletmelerinde Değer Tabanlı Yönetim Uygulamaları”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**. 2 (2008): 109 – 142.

Özulucan, Abitter (2003). **Dönem Sonu İşlemleri ve Muhasebe Uygulamaları**. İstanbul: Türkmen Kitabevi, İstanbul

Şensoy, Necdet (2003). “Değerleme Esaslarında Eğilim ve Etkileşimler”, **XXII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu (Mayıs 2003)** Antalya

Şensoy, Necdet (2006). “UFRS’deki Değerleme Ölçüleri” **Muhasebe Uygulamaları Ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu V. (27 Şubat 2006)**.

Spies, F. Ferdinand ve Daniel B. Wilhelm (2008) “Critical Analysis of US Real Estate Appraisal Methods When Used for Financial Reporting According to The International Financial Reporting Standards (IFRS)” **11th Annual Conference of the Pacific Rim Real Estate Society** (Çevrimiçi erişim) http://www.prrs.net/Papers/Spies_A_Critical_Analysis_Of_Us_Real_Estate.Pdf, 10.05.2008.

Tokay, S.Hüseyin ve Deran, Ali (2004). “IFRS 41 Tarımsal Faaliyetler Standardı’nda Canlı Varlıklar İçin Önerilen Muhasebe Yaklaşımı I-II” **Yaklaşım Dergisi**. 139–140 (2004).

Tokay, S. Hüseyin, Deran, Ali ve Aktaş, Rafet (2005). “Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları’nda Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi” **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**. 4 (2005): 91 -114.

Ulusan, Hikmet (2007). “Finansal Raporlama Açısından Değerleme”, **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. 2 (2007): 525–544.

